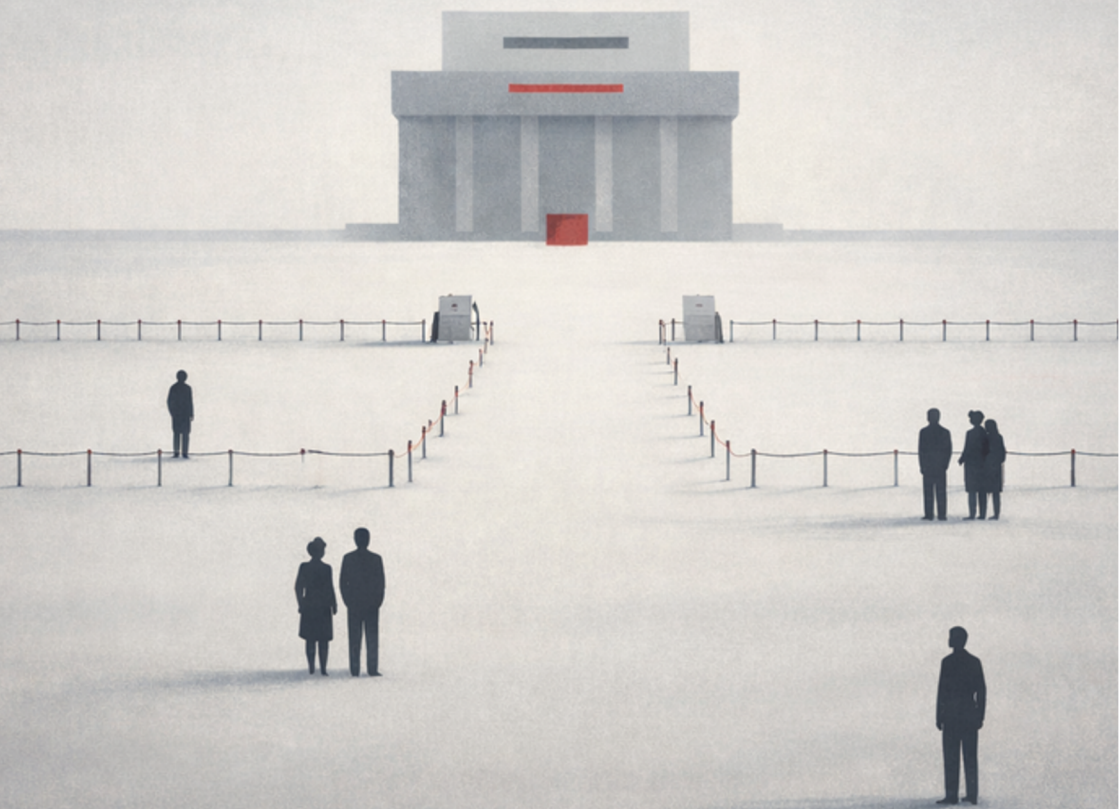

CETĂȚENI DE LA DISTANȚĂ

Op-ed de Andrei Curăraru

Cetățeni de la distanță

Op-ed de Andrei Curăraru

Există două moduri de a vorbi despre diaspora în alegerile Moldovei. Unul este comod, aproape decorativ: secții, ștampile, cozi, „organizare”. Celălalt este incomod și, tocmai de aceea, rar rostit până la capăt: diaspora are o puternică identitate și impact politic proeuropean, iar acolo unde există putere apare imediat și tentația de a o reduce, de a o murdări, de a o face negociabilă.

Aproximativ o treime dintre cetățenii Moldovei trăiesc peste hotare. În două cicluri electorale consecutive, 2024 și 2025, diaspora a înclinat rezultatul în favoarea taberei pro-europene. În Europa de Vest și America de Nord, opțiunea a fost covârșitor pro-UE; diaspora din Rusia, mult mai mică, a avut o orientare absolut lipsit de intrigă pro-rusă. Cifrele sunt mai mult decât un fundal sociologic. Ele descriu o asimetrie de risc: dacă reușești să scazi participarea diasporei din Vest, nu trebuie să convingi mai mult electorat, ci doar să-ți îngustezi contraponderea - electoratul care nu te place și nu e în țară.

Asta explică, mai bine decât orice, de ce diaspora a devenit ținta preferată în operațiunile de influență și în conflictele interne despre „suveranitate”. Nu este o discuție despre cine are „mai mult drept” să decidă. Este o discuție despre cine are interesul să transforme un drept egal la vot, unul fundamental, într-un drept condiționat de semnalul GPS și de constrângerile geografice.

În Moldova, această intenție a fost exprimată uneori cu o sinceritate care a trecut drept ieșire nervoasă. După pierderea alegerilor din 2020, Igor Dodon a calificat diaspora drept „un electorat paralel”, „în disonanță” cu majoritatea de acasă. Cuvintele merită păstrate exact pentru că spun mai mult decât se dorește. „Paralel” nu înseamnă doar diferit. Înseamnă suspect. Înseamnă, în traducere politică, că votul diasporei e ierarhic inferior.

În acest punct se vede deja o mini-strategie: mai întâi delegitimezi participarea diasporei, apoi o restrângi. Între cele două stă un mecanism pe care îl numim simplist „dezinformare”. În realitate, nu este doar conținut manipulator, este o întreagă infrastructură victimă a căreia au căzut și mulți jurnaliști și comentatori de bună-credință care s-au apucat să divize electoratul în NOI și EI.

Influența informațională asupra diasporei nu funcționează ca o broșură de propagandă lipită pe stâlpi, deși am văzut și astfel de metode utilizate în 2024. Influența funcționează la fel ca și rețeau de magazine ale lui Șor, cu abonamente, oferte și discounturi. De la așa-numiți infoleaderi care produc “AI slop” - “mâzgă” produsă cu ajutorul inteligenței artificiale, texte proaste, însoțite de imagini de calitate proastă dar suficient de multe pentru a murdări tot bulevardul electoral. Influenceri identificabili care repetau linii narative ușor de coroborat, “presă de buzunar” cu mult conținut de divertisment cumpărat din

Federația Rusă și cu o linie câteodată mai radicală decât cea oficială de partid. Nu a existat nicio voce de relevanță pentru electorat și, eminamente, diasporă care nu a fost atrasă în joc - de la maneliști la preoți, de multe ori cu mesaje surprinzător de similare.

Dar diaspora nu era doar un obiect de influență era și o victimă exploatată intens. Pe de o parte, diaspora din UE ar fi „votat puțin”, deci ar fi marginală, aproape irelevantă. Mesajul pare banal, însă are efect psihologic direct: participarea este și act social. Mulți alegători se mișcă atunci când simt că fac parte dintr-un val. Dacă le spui că valul nu există, le faci pasul mai greu.

În același decor apare o piesă mai puțin spectaculoasă decât headline-urile despre „fraudă”, dar mult mai utilă pentru delegitimare: pseudo-observatorul plătit, adus în secțiile din diaspora ca instrument politic.

În preajma alegerilor parlamentare din 28 septembrie 2025, Ziarul de Gardă a documentat o schemă de recrutare prin reclame sponsorizate pe Meta, pornite încă din august, care promitea 300–500 euro pe zi și „bonusuri” care ajungeau până la 30.000 euro, cu o condiție implicită: să livrezi „incident”. Pagina de recrutare a ajuns în septembrie la numele HumanGo; contactul era un număr din Marea Britanie, cu migrare pe WhatsApp, Viber sau Telegram, iar candidaților li se cerea să aleagă o etichetă politică pentru acreditare, între opțiuni precum NOI, AUR, CUB sau independentul Andrei Năstase.

Mecanismul nu urmărește să observe, ci să producă material pentru contestare. În instructajele prezentate de ZdG apar coduri pentru „încălcări”, încurajări pentru „fixare video” și o structură de coordonare pe grupuri, în care filmarea fluxului devine instrument de sugestie, nu probă. În practică, listele depuse la CEC au arătat o creștere bruscă de reprezentanți în diaspora pe ultima sută de metri, inclusiv CUB 173, AUR 133, NOI 204, Andrei Năstase 193, iar Blocul „Alternativa” 272. Raportarea era centralizată pe o platformă precum teammoldova.md, creată la 22 septembrie 2025 și legată de infrastructură asociată cu frații Ivan și Iurie Neculiți, sancționați de UE în mai 2025.

Pe de altă parte, s-a insistat pe cozile de la cele două secții din Rusia, reîncadrate drept dovadă că votul pro-rus ar fi „suprimat”, că autoritățile moldovene ar „neglija” diaspora din Rusia. Aici, aș nota că aglomerația de la Moscova i-a reușit mai bine lui Șor în 2024 și mai deloc în 2025. Mai mult, nici într-un scrutin, nici în celălalt nu s-au folosit toate buletinele din 2 secții de votare. Un detaliu ignorat de propaganda rusească care a exploatat subiectul la maxim.

Se face adesea eroarea de a crede că scopul dezinformării în secolul XXI este să te convingă ideologic. Nu. Scopul este să te obosească, să te facă să renunți, să te facă să nu mai ai energie pentru un efort banal, dar costisitor, cum este votul, mai ales peste hotare. De aceea, materialul insistă pe un element pe care mulți îl trec cu vederea: roiurile de conturi false și boți, inclusiv profiluri

generate cu IA, care inundă spațiul cu mesaje despre fraudă și inutilitatea votului.

De asta nu contează că în diferite regiuni, propaganda are obiective absolut diferite. În Rusia, narațiunile sunt mobilizatoare, pro-participare, pro-candidați prietenoși Kremlinului. În UE și SUA, narațiunile sunt demobilizatoare și corozive: „e aranjat”, „nu contează”, „ești folosit”, „ești umilit”. Contradicțiile sunt, de fapt, o optimizare, un algoritm segmentat atât de mult că aceiași oameni la ore diferite spun lucruri diferite. Într-o parte vrei să scoți oamenii la vot; în cealaltă vrei să-i oprești. Dacă diaspora din Vest votează predictibil pro-european, orice scădere de participare este câștig pentru adversar.

Desigur, nu s-au limitat la online. Au fost și amenințări cu ceea ce experții numesc riscuri cinetice, a se citi fizice. În ziua alegerilor au fost înregistrate amenințări cu bombă la secții din Italia, România, Spania și SUA, care au dus la evacuări temporare. Nu e nevoie să exagerăm importanța fiecărui incident ca să înțelegem mecanismul. În diaspora, infrastructura e subțire, distanțele sunt mari, timpul este limitat. Un blocaj scurt înseamnă câteva zeci de voturi pierdute. Uneori, înseamnă doar o coadă care devine imposibilă. În termenii operațiunii, perturbarea logistică este un multiplicator: produce fricțiune reală și produce imagini care hrănesc narațiunea despre „haos” și „inechitate”.

Și totuși, diaspora nu a cedat. Peste 280.000 de cetățeni au votat în afara țării la scrutinul parlamentar din septembrie 2025, record la un apănă atunci. Asta spune ceva simplu și, pentru “adversar”, intolerabil: presiunea nu a produs rezultatul dorit.

Comuniștii și-au dorit să prevină impactul votului din diasporă timpuriu. Nu e ceva nou, e lawfare electoral, agresiune legală electorală. În aprilie 2025, un grup de deputați din opoziția pro-rusă a introdus un proiect de lege inițiat de Diana Caraman, care ar fi schimbat, pe trei căi, statutul real al votului diasporei. Nu vom trece tot în revistă, doar esența prin care se dorea limitarea votului în diasporă.

1. **Interdicția de a vota cu acte expirate.** În alegerile anterioare, folosirea unor documente expirate fusese acceptată tocmai ca adaptare la realitatea expatriatului. Transformarea acestei adaptări în interdicție nu repară nimic, doar îngustează accesul.
2. **Înregistrarea consulară obligatorie** înainte de vot introduce o barieră administrativă care va afecta exact comunitățile dispersate, aflate departe de consulate, cu program rigid de muncă, cu acces inegal la servicii. Din nou, nu e o măsură „tehnică”. Este o selecție - cine are bani de combustibil și timp să meargă de două ori la ambasadă, doar acela votează.
3. Dar cea mai gravă parte a proiectului Caraman era **coeficientul importanței votului**. Proiectul propunea ca voturile din afara țării să fie

numărate separat și să nu afecteze direct rezultatul, ci să fie ponderate printr-un coeficient stabilit de CEC și aprobat de Parlament. Problema e că într-o democrație funcțională, votul nu are grade. Dacă accepți că un vot poate fi „mai puțin” pentru că a fost pus într-o urnă din afara țării, ai creat, de facto, un cetățean de mâna a doua.

Justificarea oficială a proiectului a invocat „echitatea”, „transparența” și „suveranitatea rezidenților”. Aici merită o polemică internă, pentru că altfel termenii își fac treaba: anesteziază. „Suveranitatea rezidenților” este o formulă elegantă pentru a spune: „voi, cei plecați, decideți prea mult”. În același timp, aceeași clasă politică care vorbește despre suveranitate are puține scrupule să accepte bani, infrastructură și protecție din Kremlin. Cel puțin 100 de milioane de dolari trimiși prin crypto în 2025.

Guvernul a oprit proiectul prin aviz negativ pe 29 aprilie 2025. Secretarul general al guvernului de pe atunci afirma că inițiativa viza privarea de drepturi politice a diasporei pentru faptul că nu votează cu Blocul Comuniștilor și Socialiștilor. În subtext, acesta este adevărul pe care mulți se feresc să-l formuleze: disputa nu era despre „organizare mai bună”, ci despre redistribuirea puterii electorale.

Mai există un argument pe care îl invocăm prea rar, dar aici devine inevitabil pentru că pune în oglindă ipocrizia: diaspora nu este doar electorat, este și pilon economic. În 2024, remitențele au fost de circa 3,5 miliarde de dolari, ceea ce înseamnă că prin taxele indirecte, **fiecare al șaptelea leu este adus în buget de cetățenii din diasporă**, beneficiind de mult mai puține servicii decât cei din țară. Este dificil să pretinzi că oamenii sunt suficient de „ai noștri” ca să susțină economia, dar prea „în disonanță” ca să conteze la vot. Potrivit legislației în vigoare pentru a fi examinat, proiectul trebuie reintrodus formal de deputații nou-aleși în 2025.

Georgia, pe de altă parte, arată capătul de drum al acestei logici când nu este oprită. În 2024, parlamentul georgian a adoptat amendamente care elimină votul peste hotare pentru alegerile parlamentare, cu aplicare din 2028. Nu s-au jucat cu formule de ponderare, au eliminat votul în general: cetățenii din diaspora trebuie să se întoarcă în țară ca să voteze. Amendamentele au trecut cu 79 de voturi pro, la 11 contra.

Argumentarea oficială seamănă izbitor cu discuțiile din Moldova. Shalva Papuashvili a invocat influența externă asupra emigranților, imposibilitatea de a controla mediul informațional din alte state și ideea că votul ar fi mai „informat” dacă este exercitat în țară. A invocat și „egalitatea” într-o manieră cinică din care pot învăța și pro-rușii de la noi: dacă georgienii din Rusia nu pot vota extern din cauza lipsei consulatelor, atunci mai bine nu votează extern nimeni.

Și aici, cifrele dau sens politicii. În 2024, Georgian Dream a obținut aproximativ 13,5% din votul diasporei în 67 de secții din lume. Au votat doar

34.000 de oameni, tocmai din cauza infrastructurii limitate și a distanțelor mari. Chiar și așa, diaspora a votat preponderent împotriva puterii. Când diaspora este ostilă electoral, tentația de a o scoate din ecuație devine prea ispititoare. Iar când justificarea este „reziliența”, avem o problemă conceptuală: o democrație care se apără prin reducerea dreptului de a alege nu se apără, ci se transformă într-o autarhie.

Cazul Moldovei nu este identic cu cel al Georgiei, dar mecanismul de presiune este același și merită recunoscut. Mai întâi, încrederea este slăbită prin mass-media afilitată, repetarea acelorași mesaje și prezență excesivă pe platforme. Dacă acest lucru nu funcționează, sunt atacate regulile jocului democratic: apar condiții noi, votul nu mai este tratat la fel pentru toți, iar unele voci sunt separate sau reduse. Dacă sistemul permite, pasul următor este excluderea.

Ce înseamnă asta pentru Moldova?

Înseamnă că infrastructura votului din diaspora trebuie tratată ca parte a securității electorale. Amenințările cu bombă și perturbările logistice sunt instrumente de interferență și cer protocoale de continuitate, coordonare rapidă cu statele gazdă, reacție care nu lasă oamenii fără drept de vot efectiv.

Înseamnă că transparența pe rețelele de socializare nu poate fi lăsată doar la nivelul unei responsabilități corporatiste formale. Atunci când există grupuri de actori conectați tehnic între ele, cu infrastructură din Rusia și distribuție coordonată a mesajelor, problema nu mai este doar de „conținut problematic”, ci de o „operațiune de distribuție”. În acest context, partenerii europeni au un interes direct, deoarece ei sunt următoarea țintă.

Înseamnă, în fine, că orice tentativă de „coeficienți”, ponderări și condiționări a votului trebuie numită ca atare: schimbare de regim politic. Una incompatibilă cu un stat de drept.

Diaspora nu cere privilegii. Cere să nu fie transformată în țap ispășitor atunci când votul ei strică planuri. Și, mai ales, cere ca dreptul de vot să rămână ceea ce este: un drept egal. În momentul în care poate fi înregistrat un proiect de lege potrivit căruia unele voturi pot fi cântărite și altele nu, ai făcut deja primul pas spre un sistem în care alegerile nu mai sunt competitive.

În forma actuală, planul de consolidare a rezilienței democratice adoptat de Consiliul Național de Securitate se concentrează aproape exclusiv pe ce se întâmplă în interiorul țării. Totuși, alegătorii din afara țării sunt expuși frecvent la campanii de dezinformare online, care vin din afara granițelor și sunt greu de controlat. Pentru ca planul să fie complet și eficient, diaspora trebuie inclusă clar, cu măsuri speciale de siguranță și de acces la vot. Fără aceste completări, protejarea procesului democratic rămâne incompletă.